

**HABITATUL ENEOLITIC DIN BAZINUL
RÂULUI CIORNA
(Aspecte spațiale)**

Daniel CUCULESCU

CZU: 903"636"

voevodamd@gmail.com

This paper presents the Eneolithic habitat in the Ciorna river basin by using contemporary non-invasion research methods.

Data are provided on the repertoire of Eneolithic sites, mapping of settlements, distribution of settlements in the context of landforms and their density.

În momentul actual, în literatura de specialitate există o singură lucrare care abordează habitatul eneolitic din bazinul râului Ciorna, afluent al Nistrului. Încă în anul 1955, în cadrul lucrărilor de perieghază, efectuate de către V. Markevici a devenit evidentă necesitatea cercetării vieții comunităților umane din trecut în contextul geografic creat de către râul Ciorna.

Scopul pe care și l-a propus atunci V. Markevici, anume cercetarea părții inferioare a bazinului Ciorna și împrejurărilor acestuia, a demonstrat potențialul bazinului râului Ciorna ca o unitate geografică separată în ceea ce privește cercetarea epocii eneolitice. Astfel, în urma perieghazelor mai vechi, au fost descoperite 24 de așezări eneolitice [1, p. 131]. Respectiv, partea superioară a bazinului a rămas necercetată și va fi abordată în prezenta lucrare.

Scopul acestei teme constă în reactualizarea repertoriului arheologic pe segmentul cronologic epoca eneolitică prin contribuții semnificative la cartografierea siturilor eneolitice din bazinul r. Ciorna. Prin aceasta, se urmărește crearea unei prime lucrări generalizatoare cu referire la microzona dată cu aplicarea metodelor moderne de cercetare spațială arheologică. Urmărim să identificăm dacă în perioada eneolitică, bazinul superior al r. Ciorna era și el populat de comunități preistorice, iar lipsa unor situri eneolitice în repertoriile curente se datorează stadiului insuficient de cercetare. La istoricul cercetărilor cu referire la arealul stabilit slab cercetat, cu un caracter profund științific pot a fi atribuite doar lucrările lui V. Markevici care de fapt pune bazele unei

abordări microzonale al bazinului r. Ciorna și articolul publicat în 2014 de către Stanislav Țerna și colaboratorii Agenției Naționale Arheologice cu referire la un anume matereal identificat în muzeul Liceului „Al. Mateevici ” [2, p. 44].

Izvorul r. Ciorna se găsește la 2,5 km nord-vest de s. Cușlauca, la altitudinea de 240 metri și debutează în fl. Nistru de pe malul drept, la 425 km de la gura fluviului, la altitudinea de 20 metri. Lungimea râului este de 42 km, suprafața bazinului de recepție 294 km pătrați [3 p, 102]. Bazinul r. Ciorna se regăsește geomorfologic în regiunea de silvostepă a dealurilor Rezinei, reprezentată de un relief mixt, altitudinea maximă a versanților o constituie 338 m, însă predomină cea de 160-240 m [4, p. 93].

Cunoașterea unei culturi arheologice va fi mereu incompletă fără existența unor studii axate pe cunoașterea arealului geografic.

De aceea, studiile de geomorfologie, pedologie, cercetările de arheobotanică și arheozoologie vin să completeze tabloul natural în care comunitățile eneolitice și-au desfășurat activitatea [5, p. 30]. Siturile eneolitice din bazinul r. Ciorna în procent de 90 la sută sunt descoperite de către V. Markevici (24 de situri în urma periegezelor din anul 1954), iar 3 au fost adăugate mai târziu, numele descoperitorului nefiind menționat în repertoriu.

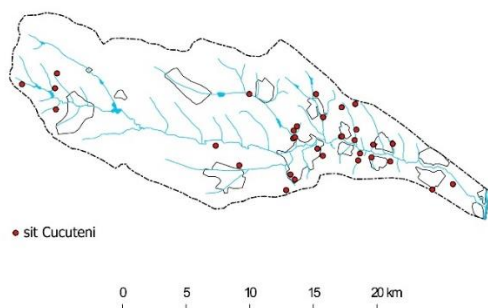
Astfel, în ultimul repertoriu al monumentelor din raioanele Rezina și Șoldănești în bazinul r. Ciorna se regăsesc 27 de monumente arheologice atribuite culturii Cucuteni-Tripolie [6, 7].

Pentru cercetare, în anul 2020, a fost preconizată partea superioară (vestică) a bazinului r. Ciorna, neacoperită de periegezele vechi ale lui Markevici. Ca punct de start a fost selectată zona s. Cotiujenii Mari, urmând ca treptat să fie acoperit întregul teritoriu planificat. Din păcate, planul periegezelor a fost radical modificat de criza epidemiologică și restricțiile impuse de aceasta.

Respectiv, s-a reușit doar cercetarea de suprafață a zonei de la vest de Cotiujenii Mari, unde au fost descoperite patru situri cucuteniene: Cotiujenii Mari V, Cotiujenii Mari VI Dealul izvorului, Cotiujenii Mari VII Valea fântâniei, Cotiujenii Mari VIII.

Procesarea datelor noi și vechi a oferit noi informații despre evoluția habitatului eneolitic din bazinul r. Ciorna.

Distribuirea cantitativă a siturilor după etape cronologice a oferit următoarele rezultate raportate la numărul de așezări: 1 timpuriu, 8 mijlociu, 21 târziu, 1 necunoscut. Analiza amplasării siturilor în contextul formelor de relief a oferit următoarele informații cu referire la amplasarea așezărilor în contextul formelor de relief. Astfel așezările din arealul respectiv le sunt împărțite în modul următor: 13 așezări promontoriu înalt, 4 așezări promontoriu jos, 15 așezări pantă joasă. Aceste așezări aparțin tuturor celor trei etape principale ale culturii Cucuteni-Tripolie.

Harta așezărilor eneolitice din bazinul râului Ciorna

Am observat că populațiile din diferite faze aveau anumite preferințe față de alegerea locului de trai: în perioada timpurie erau preferate locurile înalte, în cea mijlocie locurile înalte își mențin actualitatea însă cu o trecere ușoară la amplasarea așezărilor în văile râurilor, iar în faza târzie habitatul uman era concentrat jos, în văile râurilor.

Se remarcă densitatea considerabilă a siturilor pe întreg bazinul r. Ciorna. Materialele arheologice colectate adevăresc intensitatea habitatului și spectrul larg al activităților economice de pe situri. Drept concluzie bazinul r. Ciorna constituie o regiune aparte în ceea ce privește locuirea acesteia în eneolit.

Bazinul dispune de importante resurse vitale activității umane în acest interval cronologic de timp. Bazinul r. Ciorna oferă forme de relief care au fost favorabile habitatului din toate etapele epocii eneolitice, atât în perioade pașnice, când siturile erau situate în văile râurilor, în

apropiere de apă, cât și în perioade mai tumultuoase, când așezările erau plasate sus pe promontorii înalte care ofereau protecție naturală. Dacă până în momentul lucrului asupra prezentei teme în bazin existau 27 de așezări atribuite eneoliticului, după efectuarea cercetărilor de teren au fost identificate încă 4 situri amplasate în bazinul superior al râului, care contribuie la creșterea densității siturilor în regiune și oferă date noi despre siturile mijlocii și târzii din Republica Moldova. Îndeosebi, important este situl Cotiujenii Mari VII – Valea fântânii, care se remarcă mai ales prin suprafața sa de 40 de hectare.

Referințe:

1. МАРКЕВИЧ, В. Археологические памятники в бассейне нижнего течения реки Черна. В: *Известия Молдавского филиала Академии Наук СССР*, №5 (25). Кишинев: Государственное издательство Молдавии, 1955.
2. ȚERNA, Stanislav, POPOVICI Sergiu, ZABOLOTNÎI, Roman. *Noi date despre siturile Tripolye BII/CI și CII din Republica Moldova*. Memoria antiquitatis XXIX-XXX. Peatra-Neamț: Constantin Mătasă, 2014, p. 44.
3. CAZAC, V., MIHAILESCU, C., BEJENARU, G., GÂLCA, G. *Resursele Acvatice ale Republicii Moldova. Apele de suprafață*. Chișinău: Știința, 2007.
4. URSU, Andrei. *Raioanele pedogeografice și particularitățile regionale de utilizare și protejare a solurilor*. Chișinău, 2006.
5. ASĂNDULESEI, Andrei. *GIS (Geographic Information System) fotogrametri și geofizică în arheologie. Investigații non-invazive în așezări Cucuteniene din România*. Iași: Editura Universității „Al. Ioan Cuza”, 2014.
6. LEVIȚCHI, Oleg. *Repertoriul arheologic al raionului Rezina*. Chișinău, 1993.
7. НАНУ, V.P. *Repertoriul arheologic al raionului Șoldănești*. Chișinău, 1993.

*Recomandat
Sergiu MATVEEV, dr., conf. univ.*